

Samen denken

Filosoferen met kinderen en de ontwikkelingsdoelen en eindtermen voor het basisonderwijs

Willy Poppelmonde

Praktijkgids voor de basisschool
Kluwer, Diegem, 2001

Betekenis en zin kunnen niet worden overgedragen, maar worden verworven. Het zijn *capta*, geen data. (Matthew Lipman)

Hierna ter kennismaking enkel de inleiding

klantendienst@woltersplantyn.be

Inleiding: Doelstellingen en opbouw

De *ontwikkelingsdoelen en eindtermen* geven weer wat we van ons onderwijs mogen verwachten. Het zijn de voor het Vlaamse onderwijs noodzakelijk geachte onderwijsdoelstellingen waarover brede maatschappelijke consensus bestaat¹. Wat zijn de noden, problemen, vraagstukken en uitdagingen van onze tijd, en welke minimaal noodzakelijke basiscompetenties moeten we in het licht daarvan bij onze kinderen pogen te ontwikkelen.

De belangrijkste doelstelling van dit boek is de toonaangevende rol te illustreren die het filosoferen met kinderen (FMK) kan spelen bij het realiseren *in het klaslokaal* van deze ontwikkelingsdoelen en eindtermen. Het verduidelijkt daardoor de volgende uitspraak van UNESCO's (toenmalig) directeur-generaal Federico Mayor, waarmee hij de start motiveerde (1994) van het wereldwijde UNESCO-programma 'Filosofie en democratie in de wereld': *de bijdrage van de filosofie is noodzakelijk geworden om het heden beter te begrijpen en de wereld van morgen te bouwen*.²

Tegelijkertijd hopen we U te motiveren om daadwerkelijk met uw kinderen te gaan filosoferen. Het vergt enige inspanning, maar het loont. Niet alleen voor de ontwikkelingsdoelen en eindtermen, maar ook voor uzelf en voor uw kinderen en/of leerlingen. Dit boek biedt voldoende theoretische basis en concreet materiaal om mee van start te gaan.

¹ Beleidsnota Onderwijs en Vorming 1999-2004 van de Vlaamse minister van onderwijs, 11 januari 2000, p. 45. (www.vlaanderen.be/ned/sites/regering/index.html)

² Roger-Pol Droit, *Philosophy and democracy in the world. A UNESCO survey. Foreword by Federico Mayor*. Paris, UNESCO Publishing, 1995, p. 5

Tenslotte hopen we de lerarenopleidingen attent te maken op de sleutelrol die ze in deze kunnen vervullen.

Om deze doelstellingen te bereiken is het boek als volgt opgebouwd:

- Deel 1 besteedt, als algemene initiatie, aandacht aan: (1) wat is 'filosoferen met kinderen'?; (2) hoe doe je het?; (3) waarom zouden we ons er mee bezighouden?; (4) korte historiek; (5) korte situering in de wereld; (6) een woordje over de juiste plaats in het klaslokaal.

- Deel 2 plaatst de visie van de DVO achter de ontwikkelingsdoelen en eindtermen naast de visie van (voornamelijk) Matthew Lipman achter filosoferen met kinderen.

- Deel 3 en Deel 4 brengen concretisering en verdieping door het koppelen van de officiële ontwikkelingsdoelen en eindtermen (en 'kerngedachten') voor het Vlaamse basisonderwijs aan reeds gepubliceerd Nederlandstalig materiaal over, en aan reeds bestaande praktijk in filosoferen met kinderen. U zult vinden: voorbeelden van prikkelende filosofische vragen op het niveau van kleuters/kinderen; voorbeelden van volledige onderzoeksplannen; voorbeelden van uitgangsverhaaltjes en ander lesmateriaal; voorbeelden van volledig uitgeschreven gesprekken; vele kortere gespreksfragmenten; korte standpuntnames of korte theoretisch-filosofische achtergrondinfo; de befaamde evaluatielijst van Curtis, e.d.. Deel 3 behandelt de ontwikkelingsdoelen voor het kleuteronderwijs; Deel 4 de eindtermen voor het lager onderwijs. Om een en ander overzichtelijk te houden is alle 'eindtermentekst'³ tegen grijze achtergrond geplaatst. In de aldus geselecteerde ontwikkelingsdoelen en eindtermen kunnen drie niveaus worden onderscheiden:

1. Verschillende ontwikkelingsdoelen en eindtermen zijn gewoonweg 'filosofische eindtermen'. Ze kunnen enkel door *goed* filosoferen gerealiseerd worden;
2. Bij vele andere is die rechtstreekse band er niet. Toch is FMK bij uitstek geschikt om ook deze ontwikkelingsdoelen en eindtermen *al doende* te realiseren;
3. De ontwikkelingsdoelen en eindtermen zijn minimumdoelstellingen. Op verschillende vlakken is FMK gewoon veel rijker, en schenkt het spontaan meerwaarde.

- Deel 5 staat even stil bij het Buitengewoon basisonderwijs. Deze korte stiefmoederlijke behandeling hopen we bij een volgende gelegenheid goed te maken. De ervaring op dit domein is tot op heden relatief beperkt. Er zijn ook nog slechts ontwikkelingsdoelen voor Buitengewoon basisonderwijs type 2 ontwikkeld.

- In de Slotbeschouwingen blikken zowel de auteur als een aantal kinderen terug op het gepresenteerde werk. De auteur poogt bovendien verantwoording af te leggen voor zijn inzet.

- We sluiten af met een aantal nuttige bijlagen: bibliografie, gewone adressen, webadressen. Als u beslist hiervan gebruik te gaan maken is voorliggend werk in zijn opzet geslaagd.

³ Deze tekst is steeds letterlijk overgenomen uit: Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. Departement Onderwijs. Afdeling Informatie en Documentatie, *Ontwikkelingsdoelen en eindtermen. Informatiemap voor de onderwijspraktijk gewoon basisonderwijs*. Brussel, 1999